

SO DE BUITENHOF

JAARVERSLAG OPBRENGSTEN 2019-2020

Eveline de Groot, psycholoog
Stichting Alterius
Oktober 2020

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Sociale veiligheid	4
	2.1 ZIEN! leerkracht observatielijst Sociale vaardigheden.....	5
	2.2 ZIEN! leerling vragenlijst Leer- en Leefklimaat	6
	2.3 Resultaten en analyse	7
	2.3.1 Graadmeters	7
	2.3.2 Sociale competenties	7
	2.3.3 Leer- en leefklimaat.....	8
	2.3.4 Indicatie-uitspraken.....	8
	2.4 Conclusie	9
	2.5 Plan van aanpak	10
3.	Cognitieve opbrengsten.....	10
	3.1 Route 8 eindtoets	10
	3.2 CITO eindniveau's	10
4.	Prestatieanalyse Schoolverlaters.....	11
	4.1 Instroomgegevens	11
	4.2 Uitstroomgegevens en risico-indicatoren.....	11
	4.3 Leerwinsten en leerachterstanden schoolverlaters 2019-2020	13
	4.4 Conclusie prestatieanalyse	14
5.	Algemene conclusie opbrengsten 2019-2020.....	15
6.	Bijlage: Resultaten.....	16

1. Inleiding

Stichting Alterius biedt speciaal (voortgezet) onderwijs aan leerlingen in de leeftijd van 4 tot 25 jaar. Dit onderwijs wordt op verschillende locaties aangeboden. Iedere locatie beschikt over een team met een eigen specialisme en expertise.

Ons onderwijs zorgt voor een gestructureerde, veilige leeromgeving en geeft onze leerlingen en cursisten kansen om zich sociaal, emotioneel en cognitief verder te kunnen ontwikkelen. Het onderwijs draagt zo bij aan het zo optimaal mogelijk kunnen functioneren als actief burger in onze samenleving.

Vanuit deze centrale opdracht heeft Stichting Alterius de ambitie elke leerling een passend onderwijsarrangement aan te bieden. Deze arrangementen komen tot stand in samenwerking met collega's, leerlingen, ouders/verzorgers en andere instanties. Om zicht te krijgen op onze resultaten, deze te evalueren en verdere koers te bepalen worden elk jaar de cognitieve en sociale opbrengsten verzameld en geanalyseerd en samen met conclusies en aanbevelingen gerapporteerd in een jaarverslag. Het nieuwe waarderingskader voor SO en VSO van de Inspectie van het Onderwijs is hierin leidraad.

In Heerlen bevindt zich SO De Buitenhof, een school voor speciaal onderwijs aan kinderen die om uiteenlopende redenen niet in het reguliere basisonderwijs kunnen functioneren, zoals psychiatrische, gedrags- en/of ontwikkelingsproblematiek. SO De Buitenhof werkt samen met diverse jeugdpsychiatrische en orthopedagogische behandelinstellingen om zo volledig mogelijk te kunnen voldoen aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen. Zo is er onder andere een nauwe samenwerking met Mondriaan, afdeling kind en jeugd.

2. Sociale veiligheid

“Om te kunnen leren, talenten te ontwikkelen en op te groeien tot gezonde volwassenen is het van belang dat leerlingen zich prettig en veilig voelen op school.”

Een veilig gevoel hebben is de eerste basisvoorwaarde om te kunnen leren. Bij de meeste leerlingen binnen Stichting Alterius gaat dat ‘veilig voelen’ echter niet vanzelf. Vaak hebben ze in hun jonge leven al veel belastende of traumatische ervaringen opgedaan en vinden ze het vanwege hun problematiek moeilijk om dit een plek te geven. Zo ervaren ze situaties al gauw als bedreigend en weten niet adequaat te reageren in sociale contexten. Dit in acht nemend, samen met de voorwaardelijkheid te kunnen leren, is het extra belangrijk om het veiligheidsgevoel van de leerlingen te monitoren en op tijd in te grijpen wanneer blijkt dat dit gevoel wordt bedreigd. Onze ambitie is daarom te zorgen voor een veilige omgeving voor leerlingen op sociaal, fysiek en psychisch gebied. We sturen op hoge betrokkenheid tijdens de lessen, een goed welbevinden, een hoge veiligheidsbeleving en dit monitoren we. De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen vindt in interactie met de omgeving plaats. Een adequate ondersteunende interactie tussen leerkracht en leerling speelt een belangrijke rol bij het helpen oplossen van de ontwikkelingsopgaven waarvoor de leerling gesteld wordt op weg naar een harmonische sociaal-emotionele ontwikkeling.

We zien het als onze opgave om sensitief te zijn binnen het onderwijsleerproces (sensitiviteit), signalen op te pikken en het pedagogisch en didactisch handelen daar op af te stemmen (responsiviteit). Op leerlingniveau en op groepsniveau stellen we de vraag wat de leerling of de groep nodig heeft van de leerkracht om zich sociaal-emotioneel te ontwikkelen. Dat vraagt van ons competent handelen. We focussen op het bewust inzetten van pedagogisch leerkrachtgedrag: sensitiviteit en responsiviteit bevorderen en met het hele team preventief en curatief werken aan een goed pedagogisch en sociaal veilig klimaat en daarnaast aan het bevorderen van sociale competenties.

Naast gesprekken met leerlingen, ouders en zorgprofessionals, observaties en de interne overlegstructuur op school en veranderingen in didactische resultaten kan door middel van genormeerde vragenlijsten op een objectieve manier worden onderzocht hoe het is gesteld met de sociale competenties en het gevoel van veiligheid van onze leerlingen en daarmee of de aanpak en interventies ten behoeve van het bevorderen van beide items resultaat hebben. Op alle scholen binnen Stichting Alterius wordt hiervoor het pedagogisch expertsysteem ZIEN! gebruikt. ZIEN! is geïntegreerd in het leerlingvolgsysteem SOM/Parnassys dat op alle scholen binnen de stichting wordt gebruikt. Op SO De Buitenhof wordt zowel de ZIEN! leerling vragenlijst Leer- en leefklimaat als de ZIEN! leerkracht observatielijst Sociale vaardigheden ingevuld om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de sociale competenties en veiligheidsbeleving van de leerlingen. Er bestaan twee versies van de ZIEN!, namelijk ZIEN! 1-4 bedoeld voor groep 1 tot en met groep 4 en ZIEN! 5-8 bedoeld voor groep 5 tot en met groep 8. Van de ZIEN! 1-4 bestaat alleen een leerkracht vragenlijst.

De inspectie beoordeelt of het veiligheidsbeleid van de school voldoende is en let er daarbij vooral op of een school de veiligheidsbeleving van leerlingen monitort en (als dat nodig is) maatregelen neemt tot verbetering. In de wet is geregeld dat een school de monitoringsgegevens aan de inspectie beschikbaar stelt. ZIEN! voldoet aan de wettelijke eisen als meetinstrument voor de Sociale Veiligheidsmonitor van de inspectie; de resultaten met betrekking tot Welbevinden en Veiligheidsbeleving van de ZIEN! leerling vragenlijst leer- en leefklimaat worden ten behoeve hiervan automatisch doorgegeven aan de inspectie.

De vragenlijsten zijn opgebouwd uit een aantal stellingen, die ieder weer bestaan uit een stelling en een tegenstelling. De gebruiker geeft d.m.v. een vierpuntsschaal aan of de stelling of de tegenstelling meer op de

betreffende leerling van toepassing is. Bij de leerlingvragenlijsten zijn de stellingen in 'ik' vorm weergegeven. Een hoge score betekent dat de betreffende stelling met betrekking tot het leer- en leefklimaat als positief wordt bevonden. Bij *pestbeleving* en *pestgedrag* wil een hoge score juist zeggen dat de betreffende stelling als negatief wordt ervaren.

2.1 ZIEN! leerkracht observatielijst Sociale vaardigheden

Er worden twee signaaldimensies gehanteerd, die informatie geven over het welbevinden en de betrokkenheid van de leerling. De overige dimensies gaan in op de ontwikkelbehoeften van een leerling op het gebied van sociale vaardigheden.

De graadmeters Betrokkenheid en Welbevinden zijn voorwaardelijk voor de ontwikkeling binnen het onderwijsleerproces en geven aan of de leerling in staat is om te profiteren van het onderwijsaanbod. In het algemeen geldt dat als leerlingen niet betrokken zijn, of als het welbevinden niet goed is, ze de overige (cognitieve én sociaal-emotionele) vaardigheden ook niet optimaal kunnen ontwikkelen. Daarnaast hebben de graadmeters een waardevolle signaalfunctie voor motivatie, zelfvertrouwen, innerlijke gemoedstoestand en cognitief functioneren. De betrokkenheid van de leerlingen in een groep geeft inzicht in het leerklimaat van een groep, zoals het welbevinden van de leerlingen in een groep inzicht geeft in het leefklimaat.

Sociale vaardigheidsdimensies

Pro-sociaal gedrag kan gezien worden als het uiteinde van een continuüm van sociaal competent gedrag, met aan het andere uiteinde antisociaal gedrag. Wanneer een kind pro-sociaal gedrag vertoont, laat het gedrag van het kind een goed evenwicht zien tussen rekening houden met eigen en andermans belangen. Dit wordt ruimtenemend en ruimtegevend gedrag genoemd. Bij ruimtenemend gedrag wordt vastgehouden aan eigen belangen en bij ruimtegevend gedrag wordt ruimte gegeven aan een ander en worden eigen behoeften losgelaten. Deze gedragscompetenties worden in ZIEN! als volgt onderverdeeld:

Ruimtenemende vaardigheden

- Sociaal Initiatief: de vaardigheid in sociale situaties contact te zoeken en te maken, zowel non-verbaal als verbaal;
- Sociale Autonomie (eigenheid): de vaardigheid eigen mening en behoeften tot uitdrukking te brengen en hieraan trouw te blijven;

Ruimtegevende vaardigheden

- Sociale Flexibiliteit: de vaardigheid om het eigen gedrag aan te passen op veranderende omstandigheden en situaties in het sociale verkeer;
- Impulsbeheersing: de vaardigheid om in sociaal verband het eigen gedrag te reguleren;
- Inlevingsvermogen: de vaardigheid het eigen gedrag af te stemmen op de gedachten en gevoelens van een ander.

Bovenstaande vaardigheden maken allen deel uit van een continuüm met een van de andere vaardigheden. Zo vormen Sociale autonomie en Sociale flexibiliteit samen het continuüm 'egoveerkracht'. Sociaal initiatief en Impulsbeheersing vormen samen het continuüm 'egocontrole'. Inlevingsvermogen beweegt zich op het continuüm van 'empathie'. Het is in de sociale ontwikkeling van belang een goede balans te vinden in hoeveel ruimte het kind zichzelf geeft en hoeveel ruimte het toelaat aan anderen.

2.2 ZIEN! leerling vragenlijst Leer- en Leefklimaat

De ZIEN! leerlingvragenlijsten zijn gericht op de eigen beleving van kinderen op de basisschool met betrekking tot hun sociaal-emotioneel functioneren. Sociaal functioneren bestaat uit gedragingen, ideeën en gevoelens die betrekking hebben op andere mensen. Hierbij gaat het niet alleen om sociaal gedrag, maar ook om communicatie, relaties, sociale cognities en emotionele reacties. Emotioneel functioneren wordt bepaald door het welbevinden en de betrokkenheid, de procesvariabelen in de ontwikkeling van het kind. In ZIEN! worden dit de 'graadmeters' genoemd.

ZIEN! Leerling 5-8 leer- en leefklimaat brengt de subjectieve beleving van de factoren in kaart die als voorwaardelijk beschouwd kunnen worden voor het leren van kinderen en voor de mate waarin de sociale ontwikkeltaken worden volbracht die horen bij de ontwikkelingsopgave van het kunnen omgaan met leeftijdsgenoten. Door aan het kind zelf vragen te stellen, kan een laag dieper in kaart worden gebracht. De leerlingvragenlijst Leer- en leefklimaat richt zich op datgene wat zich onder het wateroppervlak bevindt, de innerlijke lagen van de ontwikkeling. Het gaat dan om de gedachten en gevoelens die ten grondslag liggen aan het gedrag. Dit zijn enerzijds de beleving van de lessen en de eigen werkhouding, en anderzijds de beleving van zichzelf in relatie met anderen, het eigen kunnen en de eigen verantwoordelijkheid. Dit laatste is een weerspiegeling van de mate waarin de basisbehoeften worden vervuld. Vervulling van de basisbehoeften leidt tot een hoge mate van welbevinden en verhoogt de leerbaarheid. Door de leerkracht observatielijst, die alleen zichtbaar gedrag meet, te combineren met de leerling vragenlijst, krijgt de leerkracht zicht op zowel de zichtbare als onzichtbare lagen van het functioneren en kan hij in zijn begeleiding aansluiten bij de daadwerkelijke behoeften van het kind.

In ZIEN! Leerling Leer- en leefklimaat worden dezelfde graadmeters gehanteerd als in de leerkrachtvragenlijst, namelijk *Welbevinden* en *Betrokkenheid*. Daarnaast komen de volgende dimensies aan bod:

- *Relatie met kinderen*: de mate waarin het kind positieve relaties met andere kinderen ervaart;
- *Autonomie*: de mate waarin het kind de mogelijkheid ervaart om ervaringen en gedrag zelf te organiseren en om activiteiten uit te voeren in overeenstemming met het eigen zelfbesef;
- *Pestbeleving*: het gevoel van een kind dat er sprake is van een stelselmatig fysieke, verbale en/of relationele agressieve benadering door andere kinderen, waarbij het slachtoffer het gevoel heeft dat hij niet tegen de dader(s) op kan;
- *Pestgedrag*: proactieve agressie van een of meer (mentaal of fysiek) sterkere kinderen jegens een (mentaal of fysiek) zwakker kind, waarbij er sprake is van herhaling over tijd;
- *Veiligheidsbeleving*: de mate waarin het kind zich veilig voelt op school

2.3 Resultaten en analyse

In de bijlage zijn tabellen opgenomen die de percentielscores van leerlingen en leerkrachten per klas op de ZIEN! 1-4 en 5-8 leerkracht observatielijst Sociale vaardigheden en de ZIEN! 5-8 leerling leer- en leefklimaat vragenlijst weergeven. De percentielscores worden gegenereerd in het webbased programma van ZIEN! en geven aan hoe de scores zich verhouden tot de landelijke normgroep, die bestaat uit kinderen van dezelfde leeftijdsgroep uit het primair onderwijs (regulier baso en speciaal basisonderwijs sbo). Op zowel school- als groepsniveau en per dimensie geven de tabellen inzicht in het door leerkrachten geobserveerde sociaal functioneren en het ervaren leer- en leefklimaat van de leerlingen van SO De Buitenhof. Ook is er een tabel opgenomen die de zogenaamde 'indicatie-uitspraken' inventariseert. Deze uitspraken zijn gegenereerd door ZIEN! op basis van een bepaald antwoordenpatroon, naar aanleiding waarvan aanvullende vragen worden aangeboden. Vastgelegde scorecombinaties leveren vervolgens een indicatie-uitspraak op. Dit geeft de leerkracht inzicht in de onderliggende problematiek en handvaten met betrekking tot (groeps)handelingsplannen en benodigde (externe) ondersteuning.

Een hoger cijfer, of percentiel, betekent dat de leerlingen in de betreffende klas gemiddeld hoger scoren dan de landelijke normgroep. Bijvoorbeeld: een score van 75 bij *impulsbeheersing* betekent dat de leerling deze competentie beter onder de knie heeft dan 75% van de normgroep (volgens de observatie van de leerkracht). Naast de percentielscores geeft de tabel ook weer hoeveel procent van de leerlingen in het laagste percentiel vallen (0-25); dat wil zeggen lager scoren dan minimaal 75% van de landelijke normgroep. Hierbij echter wel de aantekening dat de normgroep bestaat uit leerlingen uit het regulier of speciaal basisonderwijs (baso en sbo) en dus niet uit het so. Gezien het feit dat bij vrijwel alle leerlingen van SO De Buitenhof sprake is van een sociaal-emotionele ontwikkelingsachterstand zou het voor de hand liggen dat de scores van SO De Buitenhof beneden het landelijk gemiddelde zullen vallen. In deze analyse wordt vooral onderzocht of er binnen SO De Buitenhof verschillen zijn in de mate waarin leerlingen over de verschillende sociale competenties beschikken en hun leer- en leefklimaat ervaren en of er verschillen zijn in de beleving/beoordeling van mentoren en leerlingen. Ook kunnen de scores van verschillende groepen met elkaar worden vergeleken.

2.3.1 Graadmeters

Met betrekking tot de graadmeters, die bij zowel bij de leerkracht- als leerling vragenlijst worden gemeten, valt op dat over het algemeen leerlingen hun betrokkenheid en welbevinden iets positiever ervaren dan hun mentoren. De scores op *betrokkenheid* liggen zowel volgens de leerkrachten als de leerlingen rond het landelijk gemiddelde (respectievelijk 42 en 43). Voor *welbevinden* geldt dat volgens de leerlingen zelf ook, volgens hun leerkrachten is het *welbevinden* wat lager (percentielscore 35). Volgens de observaties van de leerkrachten zijn de *betrokkenheid* en het *welbevinden* van de leerlingen in de hogere leerjaren hoger dan in de lagere leerjaren. Rondom de helft van deze leerlingen scoort bij zowel de leerkracht- als leerlingvragenlijst *betrokkenheid* in het laagste percentiel.

2.3.2 Sociale competenties

Met betrekking tot de door de leerkrachten geobserveerde sociale competenties blijkt *sociale autonomie* over het algemeen het best ontwikkeld te zijn (percentielscore 44). Ook de sociale competenties blijken gemiddeld beter ontwikkeld te zijn in de hogere klassen vergeleken met de betreffende normgroepen. De meeste sociale competenties zijn benedengemiddeld ontwikkeld vergeleken met het landelijk gemiddelde voor basisonderwijs

(bao en sbo). Wat betreft *sociale flexibiliteit* is er een achterstand ten opzichte van de overige competenties en het landelijk gemiddelde (percentielscore 21, valt in laagste percentiel). Daarnaast is *inlevingsvermogen* ook gemiddeld wat minder sterk ontwikkeld vergeleken met de andere competenties (percentielscore 26).

2.3.3 Leer- en leefklimaat

Met betrekking tot het door de leerlingen zelf ervaren leer- en leefklimaat blijkt het schoolgemiddelde van de percentielscores (48) op het landelijk gemiddelde te liggen. Positief vallen de scores op *pestbeleving* en *pestgedrag* op; deze liggen beide boven het landelijk gemiddelde wat wil zeggen dat leerlingen op SO De Buitenhof zich gemiddeld minder gepest voelen en zelf minder pesten dan de landelijke normgroep. *Veiligheidsbeleving* scoort van alle onderdelen het laagst; gemiddeld 53% van de leerlingen van SO De Buitenhof voelt zich minder veilig op school dan de gemiddelde leerling van bao en sbo en scoort in het laagste percentiel. De *veiligheidsbeleving* verschilt licht per klas; over het algemeen kan worden gesteld dat de scores binnen het tweede percentiel vallen (25-49), dus benedengemiddeld vergeleken met de landelijke normgroep. De spreiding van de scores in *pestgedrag*, *pestbeleving* en *veiligheidsbeleving* per klas verschilt sterk. Zo zijn er een aantal klassen waar de helft of meer van de leerlingen in het hoogste percentiel scoort (75-100) en de overige in het laagste (0-24), terwijl in andere klassen de scores meer gematigd zijn.

2.3.4 Indicatie-uitspraken

Indicatie-uitspraken worden automatisch gegenereerd door het programma wanneer er sprake is van bepaalde scoreprofielen. Dit gebeurt op basis van het aanbieden van verdiepvragen en aanvullende antwoordvelden. Indicatie-uitspraken geven aan op welk vlak de leerling meer ondersteuning nodig heeft. De tabel 'Indicatie-uitspraken' geeft in percentages weer hoe vaak een bepaalde indicatie-uitspraak werd gedaan. Zo kan uit de tabel worden afgelezen dat er op het vlak van *sociale autonomie* schoolbreed de meeste extra ondersteuning nodig is (47,8%). Dit lijkt op het eerste gezicht tegenstrijdig, aangezien dit juist is aangegeven als de sterkst ontwikkelde competentie. In het geval van de indicatie-uitspraak voor *sociale autonomie* geldt dat er minimaal op *sociale autonomie* **en/of betrokkenheid** een percentielscore van onder de 50 is behaald. Aangezien percentielscores op SO De Buitenhof vaak onder de 50 zijn vanwege de complexe doelgroep is de kans dus vrij groot dat een van deze twee onder de 50 scoort. Daarnaast is het zo dat de betreffende competenties in balans moeten zijn. Dat wil zeggen; als leerlingen *autonoom* zijn maar de *betrokkenheid* bij de lessen en de groep is laag, dan is dat geen wenselijke situatie. Uit het relatief hoge percentage indicatie-uitspraken voor *sociale autonomie* kan bijvoorbeeld worden geconcludeerd dat competenties m.b.t. *autonomie* niet altijd adequaat worden toegepast door de leerlingen, waardoor ze hierbij extra ondersteuning nodig hebben.

Uit de tabel kunnen de volgende zaken worden gesteld op basis van de percentages indicatie-uitspraken:

- De meeste indicatie-uitspraken zijn gedaan op het gebied van *sociale autonomie*, *zelfvertrouwen*, *uitdaging* en *inlevingsvermogen*. Op deze gebieden is de meeste extra ondersteuning nodig en zullen groepsplannen op worden ingericht.
- Op het gebied van *impulsbeheersing* is verreweg de minste ondersteuning nodig, afgaande op het feit dat op één klas na geen enkele indicatie-uitspraak op dit gebied wordt gedaan.
- Slechts bij 1,3% van de leerlingen is verdere diagnostiek nodig. Deze uitspraak verschijnt op basis van extra informatie die leerkrachten kunnen invullen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat vrijwel alle leerlingen reeds in een behandeltraject of gediagnosticeerd zijn.

2.4 Conclusie

Kijkend naar de graadmeters, die van bepalende en voorspellende invloed zijn op de ontwikkeling van de sociale competenties en het leer- en leefklimaat, ligt de *betrokkenheid* volgens de leerlingen van SO De Buitenhof zelf en hun leerkrachten op het landelijk gemiddelde (normgroepen uit bao en sbo). Volgens de leerlingen zelf ligt ook *welbevinden* op het landelijk gemiddelde, hun mentoren observeren dit als benedengemiddeld. In de onderbouw is er sprake van een lage *betrokkenheid*, in de hogere leerjaren nemen zowel de *betrokkenheid* als het *welbevinden* van de leerlingen toe. Uit bespreking met het management team blijkt dat juist in de onderbouw veel zwakkere leerlingen zitten, waarbij vaker sprake is van een lagere betrokkenheid.

Met betrekking tot de door de leerkrachten geobserveerde sociale competenties blijkt *sociale autonomie* over het algemeen het best ontwikkeld te zijn, namelijk op het landelijk gemiddelde voor bao en sbo. De sociale competenties blijken gemiddeld beter ontwikkeld te zijn in de hogere klassen, vergeleken met landelijke leeftijdsgenoten. Dit zou kunnen betekenen dat de gespecialiseerde setting van SO De Buitenhof positief heeft bijgedragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van haar leerlingen. Ook heeft dit een verband met de hogere mate van betrokkenheid en welbevinden van de leerlingen in de bovenbouw; beiden zijn voorwaardelijk om tot ontwikkeling te kunnen komen. De meeste sociale competenties zijn beneden gemiddeld ontwikkeld vergeleken met het landelijk gemiddelde voor basisonderwijs (bao en sbo). *Sociale flexibiliteit* is het minst sterk ontwikkeld bij onze leerlingen. Ook *inlevingsvermogen* is wat minder aanwezig dan de overige sociale competenties. Deze resultaten zijn begrijpelijk gezien de doelgroep van SO De Buitenhof, die grotendeels bestaat uit leerlingen met sociaal-emotionele problematiek in combinatie met een psychiatrische en/of ontwikkelingsstoornis, veelal in het autistisch spectrum. Ondanks dat zal worden onderzocht hoe de betreffende leerlingen nog beter kunnen worden ondersteund hierin, bijvoorbeeld door het adequaat leren inzetten van de sterkere competenties (sociale autonomie).

Met betrekking tot het door de leerlingen zelf ervaren leer- en leefklimaat blijkt het schoolgemiddelde op het landelijk gemiddelde voor bao en sbo te liggen. Leerlingen op SO De Buitenhof voelen zich gemiddeld minder gepest en pesten zelf minder dan de landelijke normgroep. Uit de bespreking van de resultaten met het management team blijkt dat er op SO De Buitenhof een uitgebreid pestprotocol voor handen is en dat er veel aandacht is voor het voorkomen en aanpakken van pestgedrag. De *Veiligheidsbeleving* van de leerlingen is daarentegen minder goed; 53% van de leerlingen van SO De Buitenhof voelt zich minder veilig op school dan de gemiddelde leerling van bao en sbo (beneden gemiddelde scores). De spreiding van de scores in *pestgedrag*, *pestbeleving* en *veiligheidsbeleving* per klas verschilt sterk. Zo zijn er een aantal klassen waar de helft of meer van de leerlingen aangeeft zich altijd veilig te voelen en/of nooit gepest te worden en de andere helft juist het tegenovergestelde aangeeft. In andere klassen zijn de scores juist meer gematigd. Er zal daarom per klas worden onderzocht hoe de scores tot stand zijn gekomen. De tegenstrijdigheid in deze resultaten, namelijk weinig pestgedrag en –beleving in combinatie met een relatief hoog onveiligheidsgevoel, kunnen ook wijzen op een beperkte mogelijkheid tot zelfevaluatie van onze leerlingen.

Uit de sterke-zwakke analyse blijkt naast de hierboven beschreven bevindingen dat een sterke sociale autonomie vaak samen gaat met een zwakke sociale flexibiliteit. Zoals al eerder beschreven vormen deze twee competenties samen het continuüm 'ego-veerkracht'. Het zou dus wenselijk zijn dat met betrekking tot dit continuüm de ruimte nemende (sociale autonomie) en ruimte gevende competenties (sociale flexibiliteit) wat meer in balans wordt gebracht. Wanneer de sterktes en zwaktes volgens de leerlingen en de leerkrachten worden vergeleken, is namelijk te zien dat een sterke sociale autonomie en een zwakke flexibiliteit vaak samen gaat met een onveilig gevoel en problemen in de relatie met andere kinderen. Ook uit de indicatie-uitspraken blijkt dat de competenties met betrekking tot *sociale autonomie* niet altijd adequaat worden ingezet, waardoor er op dit vlak extra ondersteuning nodig is.

2.5 Plan van aanpak

In oktober 2020 zijn de resultaten besproken met het management team van SO De Buitenhof.

Hieruit zijn de volgende plannen en interventies naar voren gekomen:

- Door middel van Taakspel en de geplande klassenvisitaties wordt het leerkrachtgedrag geobserveerd en krijgen leerkrachten feedback en handvaten in het aanleren van (sociale) competenties aan te leren en het optimaliseren van het leer- en leefklimaat in de klas. Voor leerkrachten van klassen waarin op basis van de resultaten sprake was van tekorten in sociale competenties en/of leer- en leefklimaat, een hoog aantal indicatie-uitspraken of grote verschillen tussen de leerkracht observaties en de zelfevaluaties van de leerlingen is er extra aandacht en begeleiding indien nodig.
- Er wordt gewerkt aan de hand van de CED leerlijn Leren Leren; hierdoor kan er doelgericht worden gewerkt aan competenties op het gebied van bijvoorbeeld taakaanpak en samenwerken.
- Er wordt een plan van aanpak gemaakt voor het verbeteren van de ego-veerkracht van de leerlingen, om een onveilig gevoel en problemen in de relatie met andere leerlingen te voorkomen.
- De resultaten met betrekking tot onderdeel *veiligheidsbeleving* worden vergeleken met de resultaten op de Risico Interventie en Evaluatie (RIE), die recentelijk is afgenomen.
- Een opmerking vanuit het management team was dat het jammer is dat in de ZIEN!PO, in tegenstelling tot de ZIEN!VO, de relatie met de leerkracht niet concreet wordt gemeten. Het is daarom niet duidelijk welk rol de (relatie met de) leerkracht is in de zelfevaluaties van de leerlingen. Deze opmerking is besproken met het ontwikkelteam van ZIEN!, met de vraag of deze dimensie kan worden toegevoegd. Hierop is geantwoord dat er ten tijde van het ontwikkelen van de vragenlijst er inderdaad niet voor is gekozen om de relatie met de leerkracht als aparte dimensie op te nemen. Deze komt echter wel indirect naar voren in de dimensie 'welbevinden'. Wanneer 'welbevinden' in lage mate geobserveerd wordt in de leerkracht-vragenlijst, kan uit verder onderzoek blijken dat de relatie met de leerkracht een oorzaak is. Ook is er een tip gegeven te kijken naar de antwoorden op specifieke stellingen in de leerlingvragenlijst.

3. Cognitieve opbrengsten

In dit hoofdstuk worden de cognitieve opbrengsten aan de hand van het CITO volgsysteem vermeld. De Route 8 Eindtoets is dit schooljaar niet afgenomen in verband met de corona- uitbraak. In hoofdstuk 4 worden de behaalde resultaten verder in verband gebracht met de uitstroombestemmingen en cognitieve vermogens.

3.1 Route 8 eindtoets

De Route 8 eindtoets is dit schooljaar niet afgenomen in verband met de maatregelen ten gevolge van het voorkomen en beperken van COVID-19.

3.2 CITO eindniveau's

De gemiddelde CITO- eindscore van de groep 8 leerlingen is DLE 47 (midden/eind groep 7). De verwachte score was DLE 57, wat betekent dat de gemiddelde didactische achterstand van deze groep 10 didactische maanden was.

Voor begrijpend lezen en spelling was het eindniveau DLE 46 (midden groep 7), voor rekenen DLE 49 (eind groep 7).

De gemiddelde CITO- eindscore van de overige leerlingen, gemeten in juni 2020, is DLE 45 (midden groep 7). Het verwachte niveau was DLE 52, wat betekent dat de gemiddelde didactische achterstand van deze groep 7 didactische maanden was. Voor begrijpend lezen was het eindniveau DLE 32, voor spelling en rekenen DLE 40. De didactische resultaten zijn in oktober 2020 met het management team van SO De Buitenhof besproken.

4. Prestatieanalyse Schoolverlaters

Deze analyse is gebaseerd op de opbrengstgegevens van alle leerlingen die in 2019-2020 zijn uitgestroomd op SO De Buitenhof (schoolverlaters). Om een beeld te vormen van deze groep leerlingen zal er eerst een algemene beschrijving van een aantal leerlingkenmerken volgen, daarna zal er specifiek worden ingegaan op het analyseren van de opbrengstgegevens en de risico-indicators met betrekking tot de opbrengstgegevens zoals deze door de Inspectie van het Onderwijs zijn opgesteld.

4.1 Instroomgegevens

SO De Buitenhof is een school voor speciaal onderwijs aan kinderen tussen de 4 en 12 jaar, die vanwege ernstige sociaal-emotionele, ontwikkelings-, psychiatrische en/of gedragsproblematiek niet kunnen functioneren binnen het regulier basisonderwijs. Een aantal van deze kinderen krijgt behandeling in residentiële vorm en krijgt in de nabijheid van de behandellocatie onderwijs in nauwe afstemming met de behandelaar. De laatste jaren ziet men een toename in complexiteit van de doelgroep. Tevens is er sprake van een afname van het aantal leerlingen, met name in de onderbouwgroepen is er beduidend minder instroom. Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk om te komen tot het aanpassen van het didactische aanbod en pedagogische handelen. Dit heeft vanzelfsprekend een invloed op de opbrengsten en uitstroommogelijkheden van de leerlingen.

In schooljaar 2019-2020 waren er 12 schoolverlaters, die gemiddeld op tienjarige leeftijd waren gestart op De Buitenhof. De meesten startten in groep 6. De leerlingen volgden gemiddeld onderwijs op SO De Buitenhof gedurende 2,7 jaren (binnen een range van 0,5 jaar tot 6,5 jaar). Ongeveer de helft verbleef 2 jaren of korter. Van de schoolverlaters had 60% bij instroom op SO De Buitenhof een leerachterstand van minimaal 1 jaar. In paragraaf 4.3 zal er verder worden ingegaan op leerwinsten en leerachterstanden van het betreffende cohort.

4.2 Uitstroomgegevens en risico-indicatoren

Indicator 1: Einduitstroom 2019-2020, SO De Buitenhof, Heerlen *(Berekend met de normen van het Risicomodel 2016)*

Uitgestroomd in cursusjaar 2019-2020	Aantal leerlingen
Naar regulier onderwijs	3
Naar speciaal onderwijs	27
Totaal	30

Berekening risicopunten:

$$pU_{er} = \frac{U_{er}}{U_{er} + U_{es}} * 100 = \frac{3}{3+27} * 100 = 10\%$$

pU_{er} = percentage uitstroom naar regulier onderwijs

U_{er} = aantal leerlingen dat naar regulier onderwijs uitstroomt

U_{es} = aantal leerlingen dat naar speciaal onderwijs uitstroomt

Wanneer **11,93%** of meer van de leerlingen uitstroomt naar regulier onderwijs, wordt deze indicator als voldoende beoordeeld.

Het percentage leerlingen dat in cursusjaar 2019-2020 naar regulier onderwijs is uitgestroomd vanuit SO De Buitenhof in Heerlen ligt **onder** de grens van 11,93%. Deze indicator is daarmee **onvoldoende** en levert daardoor risicopunten op.

Indicator 2: Einduitstroom in relatie tot het IQ 2019-2020 SO De Buitenhof, Heerlen

Volgens het risicomodel worden er punten toebedeeld aan verschillende intelligentiecategorieën die de Inspectie van het Onderwijs op basis van hun analyse van de opbrengstgegevens van alle (SO) scholen in Nederland heeft vastgesteld. Zie in onderstaande tabel de verdeling en berekening van IQ punten bij SO De Buitenhof. Uit de tabel is tevens af te lezen dan het grootste deel van de schoolverlaters 2019-2020 over beneden gemiddelde tot gemiddelde intellectuele capaciteiten beschikt (IQ 85-99).

IQ categorie	IQ punt	Aantal leerlingen in categorie	IQ punten per categorie
>130	8	0	0
115-129	7	6	42
100-114	6	15	90
85-99	5	7	35
70-84	4	2	8
55-69	3	0	0
Geschat 35-54	2	0	0
Geschat <35	1	0	0
Totaal		30	175
Gemiddeld IQ punt			5,83

Bestemming vanuit SO	Uitstroompunt	Aantal leerlingen	Uitstroompunten
VSO richting dagbesteding	6	0	0
VSO arbeid-/praktijkgericht	7	1	7
VSO richting VMBO- BK	8,5	14	119
VSO richting VMBO- GT	10	6	60
VSO richting HAVO	11	2	22
VSO richting VWO	12		
VSO brugklas VMBO/HAVO	10,5		
VSO brugklas HAVO/VWO	11,5		
Praktijkonderwijs	8		
VMBO- BK	8,5	1	8,5
VMBO- GT	10	1	10
HAVO	11	1	11
VWO	12		
Brugklas VMBO/HAVO	10,5		
Brugklas HAVO/VWO	11,5		
Speciaal onderwijs	7		
Basisonderwijs	10		
Speciaal basisonderwijs	8		
Gemiddeld uitstroompunt		26	9,13

Tabel 2.3

Uit bovenstaande tabel blijkt dat vrijwel alle leerlingen van cohort 2019-2020 zijn uitgestroomd naar VSO De Buitenhof. Drie leerlingen zijn uitgestroomd naar regulier onderwijs; namelijk naar vmbo- kader, vmbo- tl en havo.

Berekening risicopunten

Gemiddeld uitstroompunt minus gemiddeld IQ punt = $9,13 - 5,83 = 3,3$

Wanneer de einduitstroom in relatie tot de intelligentie (omgerekend in punten volgens het risicomodel van de Inspectie van het Onderwijs) een verschilpunt oplevert van **3,27** of groter wordt deze indicator als voldoende beoordeeld.

Het verschilpunt ligt daarmee **boven** de grens van 3,27. Deze indicator is daarmee **voldoende**. Dit wil zeggen dat de leerlingen over het algemeen zijn uitgestroomd naar een bestemming die passend is bij hun cognitieve capaciteiten.

Indicator 3: Bestendiging schooljaar 2017-2018

In schooljaar 2017-2018 zijn in totaal 18 leerlingen uitgestroomd, waarvan 16 leerlingen op 1 oktober 2019 nog steeds op dezelfde uitstroombestemming zaten. De 2 overige leerlingen zijn wegens opname in behandelinstelling elders doorgestroomd naar een aan de instelling VSO. Intensieve behandeling maakte het noodzakelijk ze op een lager niveau te plaatsen. Wanneer het percentage bestendigde leerlingen 83,3% of hoger is, wordt deze indicator als voldoende beoordeeld. Het percentage bestendigde leerlingen is 89% en levert daarmee geen risicopunten op.

2.4 Indicator 4: Tussentijdse uitstroom

In schooljaar 2019-2020 waren er geen leerlingen die tussentijds zijn uitgestroomd. Dat betekent dat deze indicator als voldoende wordt beoordeeld.

4.3 Leerwinsten en leerachterstanden schoolverlaters 2019-2020

- Het gemiddelde didactisch niveau bij start op De Buitenhof is DLE 25; ofwel midden groep 5. De gemiddelde leerachterstand bij start is 9 didactische maanden. Bij 52% van de leerlingen is de leerachterstand bij start groter dan 1 schooljaar.
- De gemiddelde leerachterstand bij start op SO De Buitenhof van de schoolverlaters 2019-2020 was gemiddeld 9 didactische maanden. De leerachterstanden varieerden tussen 0 en 19 didactische maanden. De schoolverlaters hebben gemiddeld 2,7 jaren op de Buitenhof verbleven; de meesten 1 tot 3 jaren, slechts 1 leerling heeft de volledige basisschoolperiode op SO De Buitenhof volbracht (7,9 jaar).
- Het gemiddeld behaalde didactische niveau bij de CITO-afname van de groep 8 schoolverlaters was DLE 47 (eind groep 7). Het gemiddelde niveau van de overige schoolverlaters bij de CITO-afname in juni 2020 was DLE 45 (midden groep 7).
- De te behalen leerwinst wordt berekend door bij het didactisch startniveau het aantal didactische maanden tot de CITO-afnamemomenten op te tellen. De gemiddelde te behalen leerwinst komt dan op 28 didactische maanden.
- De totale daadwerkelijk behaalde leerwinst wordt berekend door van het behaalde niveau op de CITO het didactisch startniveau af te trekken. De gemiddelde behaalde leerwinst komt daarmee op 15 maanden.
- Het verschil tussen de daadwerkelijk behaalde leerwinst en de te behalen leerwinst is 13 didactische maanden.

- 63% Van de leerlingen stroomt uit naar een niveau dat te verwachten is op basis van hun cognitieve niveau (IQ). 33% Van de leerlingen stroomt uit naar een lager niveau, dat overigens wel overeenkomstig is (of hoger) met het didactische niveau zoals behaald op de CITO eindtoetsen. Leerlingen van SO De Buitenhof starten al met relatief grote leerachterstanden en op hogere basisschool leeftijd. In combinatie met hun problematiek is het al een hele klus om te zorgen dat de leerachterstanden niet groter worden, laat staan ze weer op niveau te krijgen.
- De gemiddelde score bij de laatste CITO- afname in mei/juni kwam overeen met DLE 44; bij deze leerlingen was sprake van een gemiddelde leerachterstand van 5 didactische maanden. Bij de groep 8 leerlingen was de laatste CITO- afname in februari 2019. De gemiddelde score was DLE 55. De behaalde leerwinst is gelijk aan de te behalen leerwinst; er is zodoende gemiddeld genomen geen leerachterstand meer bij deze groep. Over het algemeen betekent dit dat er na plaatsing op SO De Buitenhof de totale leerachterstand van 120 didactische maanden (gemiddeld 10 DM) is gereduceerd tot in totaal 47 didactische maanden (gemiddeld 4 DM). Dit bewijst dat SO De Buitenhof succesvol heeft bijgedragen aan de (didactische) ontwikkeling van deze leerlingen dankzij haar gespecialiseerde onderwijssetting.

Het blijft ook van belang om de behaalde leeropbrengsten van SO De Buitenhof af te zetten tegen het reguliere basisonderwijs. Dat wil zeggen; te vergelijken met de resultaten die zouden zijn behaald wanneer de leerling binnen het reguliere onderwijs was gebleven. Op deze manier kan de meerwaarde van SO De Buitenhof beter worden aangetoond. De leeropbrengsten in de reguliere situatie worden geschat op basis van de snelheid waarmee het schooltraject voorafgaande aan plaatsing op SO De Buitenhof is doorlopen. Bijvoorbeeld: stel dat de leerling bij start op de Buitenhof begin groep 6 niveau had, maar op dat moment al 10,4 jaar was, dan heeft de leerling langer dan gebruikelijk over zijn traject gedaan (snelheidsfactor 0,8). Wanneer ervan wordt uitgegaan dat de leerling het traject op dezelfde snelheid zou voortzetten, zou ten tijde van de CITO- afnames nog steeds sprake zijn van een leerachterstand (0,8 x het verwachte didactisch niveau). De leerachterstanden en leerwinsten worden uitgedrukt in didactische maanden.

Uit bovenstaande berekeningen blijkt dat wanneer leerlingen binnen het regulier basisonderwijs waren gebleven en met dezelfde snelheid hun traject hadden blijven doorlopen (0,83), het gemiddelde verwachte eindniveau 44 didactische maanden was geweest (DLE midden groep 7) in plaats van 55 (midden groep 8). Dat wil zeggen, wanneer leerlingen niet op SO De Buitenhof waren geplaatst, waar de leeromgeving en ondersteuning optimaal is aangepast op het sociaal-emotioneel, psychisch en cognitief functioneren, dan zou de leerling gemiddeld minimaal 11 didactische maanden minder voortgang hebben gemaakt in zijn schooltraject. In de praktijk kan dit betekenen dat de leerling langer over de basisschoolperiode zou hebben gedaan of op een lager niveau zou zijn uitgestroomd naar het voortgezet onderwijs. Hieruit blijkt wederom duidelijk de bijdrage en tevens de meerwaarde van SO De Buitenhof aan de (didactische) ontwikkeling van hun leerlingen.

4.4 Conclusie prestatieanalyse

Over het algemeen mag worden geconcludeerd dat de schoolverlaters van SO De Buitenhof van cohort 2018-2019 volgens de normen van inspectie en naar verwachting op basis van hun ontwikkelingsperspectief uitstromen naar het schoolniveau dat op basis van hun intelligentie en didactisch eindniveau mag worden verwacht. Echter, de leerlingen stromen net als vorig schooljaar voornamelijk uit binnen voortgezet speciaal onderwijs. Dit leidt ertoe dat er op basis van de normen van de inspectie van het onderwijs wederom sprake is van een risico met betrekking tot deze indicator. Dit heeft echter geen gevolgen voor de totaal beoordeling volgens het risicomodel van de inspectie. De verklaring hiervoor blijft dat de problematiek van de leerlingen steeds complexer wordt. Anderzijds wordt ook gezien dat de leeromgeving van SO De Buitenhof dermate is aangepast aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling populatie met ernstige psychiatrische, gedragsmatige en/of sociaal-emotionele problematiek dat er naast de sociaal-emotionele ontwikkeling ook weer ruimte ontstaat voor de didactische ontwikkeling. Na plaatsing op SO De Buitenhof

worden leerachterstanden namelijk verkleind of zelfs geheel weggewerkt binnen afzienbare tijd, zoals blijkt uit de behaalde leerwinsten. Bij elke leerling wordt zorgvuldig de afweging gemaakt. De meerwaarde van plaatsing binnen het speciaal onderwijs is bij deze leerlingen vooral goed aantoonbaar wanneer men de resultaten afzet tegen de verwachte resultaten die binnen het reguliere basisonderwijs zouden zijn behaald (4 didactische maanden leerwinst).

5. Algemene conclusie opbrengsten 2019-2020

De opbrengsten van SO De Buitenhof van schooljaar 2019-2020 zijn gemeten aan de hand van de volgende bronnen: CITO- resultaten, ZIEN!- resultaten en demografische factoren betreffende de schoolverlaters en gerealiseerde uitstroombestemmingen.

In hoofdstuk 2 worden de sociale veiligheidsbeleving en sociale competenties geanalyseerd; hieruit blijkt dat de leerlingen zich over het algemeen voldoende veilig en prettig voelen binnen de school en dat ze zich slechts in beperkte mate weleens aangetast voelen in hun veiligheid. Over de sociale competenties kan worden geconcludeerd dat *sociale autonomie* het beste ontwikkeld is en *sociale flexibiliteit* blijft het meest achter vergeleken met de overige sociale competenties. Ook *inlevingsvermogen* is relatief zwak ontwikkeld. De meeste sociale competenties zijn benedengemiddeld ontwikkeld vergeleken met het landelijk gemiddelde voor regulier basisonderwijs (bao en sbo). Het door de leerlingen ervaren leer- en leefklimaat is gemiddeld vergeleken met de zojuist beschreven normgroep. Positief vallen de scores op *pestbeleving* en *pestgedrag* op; deze liggen beide boven het landelijk gemiddelde wat wil zeggen dat leerlingen op SO De Buitenhof zich gemiddeld minder gepest voelen en zelf minder pesten dan de landelijke normgroep. Logischerwijs speelt het uitgebreide pestprotocol en -beleid van SO De Buitenhof hierin een cruciale rol.

In hoofdstuk 3 worden de cognitieve opbrengsten beschreven aan de hand van de CITO LVS eindtoets resultaten en vergeleken met de gerealiseerde uitstroombniveaus. Deze en overige cognitieve opbrengsten worden vervolgens in hoofdstuk 4 onderworpen aan een prestatieanalyse met betrekking tot de schoolverlaters in 2018-2019. Hieruit blijkt dat SO De Buitenhof wederom in staat is bij het grootste deel van de leerlingen de leerachterstand tot stilstand te brengen of weg te werken. Het merendeel van de leerlingen heeft bij start op SO De Buitenhof een relatief grote leerachterstand en stroomt pas in de midden- of bovenbouw in. Daardoor is er weinig tijd om de leerachterstand weg te werken.

De meeste leerlingen hebben cognitieve capaciteiten op een gemiddeld tot bovengemiddeld niveau (IQ 85-114) en stromen uit naar een vmbo- basis leerweg of een leerweg op vmbo- tl niveau of havo, voornamelijk binnen het VSO. Bovenstaande bevindingen passen bij de cognitieve en sociaal-emotionele kenmerken van de doelgroep. Over het algemeen zijn de behaalde resultaten en opbrengsten in schooljaar 2019-2020 voldoende. Dat wil zeggen dat de huidige zorgstructuur, het onderwijsaanbod en de begeleiding voldoende is afgestemd op de doelgroep. Belangrijk is de ontwikkelingen de bijbehorende onderwijs ondersteuningsbehoefte van de doelgroep goed te blijven volgen om het onderwijsaanbod zo passend mogelijk te houden. Verbeterpunten worden besproken in het management team en zullen worden opgenomen en opgevolgd in het operationeel jaarplan.

6. Bijlage: Resultaten

ZIEN! leerjaar 5-8, percentielscores 19-20		SO L4		SO L5		SO L7		SO L8	
		gem. %	% 0-25	gem. %	% 0-25	gem. %	% 0-25	gem. %	% 0-25
leerkracht sociale competenties	betrokkenheid	35	50	32	54	46	25	49	18
	welbevinden	22	58	16	23	55	33	51	27
	sociaal initiatief	16	83	19	46	52	33	36	27
	sociale flexibiliteit	14	92	21	15	26	67	26	64
	sociale autonomie	51	17	15	31	40	50	23	64
	impulsbeheersing	19	75	27	15	28	42	44	36
	inlevingsvermogen	4	100	12	54	25	58	34	27
	gemiddelde	23	68	21	34	39	44	38	38
leerling leer- en leefklimaat	betrokkenheid	45	18	41	54	37	42	51	18
	welbevinden	48	18	58	23	41	33	60	0
	relatie kinderen	42	27	37	46	48	17	58	0
	autonomie	35	27	54	15	30	25	57	9
	pestbeleving	46	18	56	31	56	25	62	27
	pestgedrag	60	27	58	15	57	33	75	27
	veiligheidsbeleving	26	55	39	54	27	50	28	45
	gemiddelde	43	27	49	34	42	32	56	18

Tabel 2.1 Resultaten ZIEN!

ZIEN! leerjaar 5-8, percentielscores 19-20		SO L9		SO L3*		schoolgemiddelde	
		gem. %	% 0-25	gem. %	% 0-25	gem. %	% 0-25
leerkracht sociale competenties	betrokkenheid	50	20	25	56	42	37
	welbevinden	29	70	20	78	35	48
	sociaal initiatief	33	50	27	44	33	47
	sociale flexibiliteit	27	60	15	78	21	63
	sociale autonomie	51	20	54	22	44	34
	impulsbeheersing	40	50	22	78	30	49
	inlevingsvermogen	46	40	23	56	26	56
	gemiddelde	39	44	27	59	33	35
leerling leer- en leefklimaat	betrokkenheid	39	30			43	32
	welbevinden	35	50			48	34
	relatie kinderen	33	50			44	31
	autonomie	52	30			46	34
	pestbeleving	76	10			59	33
	pestgedrag	75	10			65	29
	veiligheidsbeleving	42	40			33	53
	gemiddelde	50	31			48	48

ZIEN! indicatie-uitspraken %	SO L3	SO L4	SO L5	SO L7	SO L8	SO L9	gem.
1. sociaal initiatief	22	17	15	17	27	30	21,3
2. sociale flexibiliteit	33	75	15	8	9	30	17
3. sociale autonomie	56	17	77	33	64	40	47,8
4. impulsbeheersing	11	0	0	0	0	0	1,8
5. inlevingsvermogen	33	8	8	33	45	30	26,2
6. uitdaging	44	17	31	25	36	10	27,2
7. motivatie	22	8	0	8	18	20	12,7
8. lage competentiebeleving	22	25	38	8	0	30	20,5
9. lage comp.bel. en motivatie	0	67	0	8	0	0	11,2
10. belemmerende omgev. fact.	22	8	38	8	9	20	17,5
11. weinig vertrouwen in ander	11	17	8	8	0	20	10,7
12. weinig vertrouwen zelf/ander	33	67	23	17	0	30	28,3
13. verdere diagnostiek noodzakelijk	0	0	8	0	0	0	1,3
14. ondersteuning nodig SF en IB	11	67	8	8	18	30	23,7
15. ondersteuning nodig IL en SF	56	0	46	8	0	10	20
18. beeld onduidelijk; raadpleeg orthoped.	0	33	8	17	27	0	14,2
Gemiddelde	23,5	26,6	20,2	12,9	15,8	18,8	

Tabel 2.2 Indicatie-uitspraken ZIEN!